

TAGASISIDEKORJE:

ÜLDHINDAMINE JA MÕJU HINDAMINE KOOS

Käesoleva dokumendi eesmärk on anda komisjoni töö kohta teavet avalikkusele ja sidusrühmadele, et nad saaksid anda kavandatud algatuse kohta tagasisidet ja tulemuslikult konsultatsioonides osaleda.

Palume sihtrühmadel avaldada arvamust komisjoni arusaama kohta probleemist ja selle võimalikest lahendustest ning esitada meile kogu nende käsutuses olev asjakohane teave, muu hulgas näiteks eri poliitikavariantide võimalike mõjude kohta.

⚠️ Võimaluse korral vastake sellele dokumendile hindamise / mõju hindamise varasemates etappides, et sidusrühmade tagasisidest oleks võimalikult palju kasu.

ALGATUSE PEALKIRI	Kohtualluvust ja kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist tsiviil- ja kaubandusajades käsitlevate ELi õigusnormide läbivaatamine
JUHTIV PEADIREKTORAAT VASTUTAV ÜKSUS	– Õigus- ja tarbijaküsimuste peadirektoraat (DG JUST), üksus A.2
ALGATUSE TÕENÄOLINE LIIK	Seadusandlik ettepanek, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrust (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (uuesti sõnastatud)
LIGIKAUDNE AJAKAVA	2027. aasta IV kvartal
LISATEAVE	Euroopa õiguslase koostöö võrgustik tsiviil- ja kaubandusajades Euroopa e-õiguskeskonna portaali

A. Poliitiline taust, üldhindamine, probleemi kirjeldus ja subsidiaarsuse kontroll

Poliitiline taust

Määrus (EL) nr 1215/2012¹ (edaspidi „Brüsseli Ia määrus“ või „määrus“) on üks tähtsamaid ELi rahvusvahelise eraõiguse akte ja hästi toimiva ühtse turu oluline komponent, kuna sellega on ettevõtjatele ja tarbijatele tagatud stabiilne ja prognoositav raamistik piiriüleste kaubandusvaidluste korral. Nimelt on määrusega selgitatud kohtualluvuse reegleid ning lihtsustatud kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kõikjal liikmesriikides. Ettenähtav ja sobiv normistik aitab ettevõtjatel eri õiguskordades oma tegevust kavandada ja edukalt konkureerida ning luua keskkonna, kus nad saavad tegeleda ettevõtlusega, investeerida ja kasvada kõigis liikmesriikides. Õiguskindlus on seevastu majanduskasvu ja kaubandusele takistuseks. Seega kuulub määrus peamiste vahendite hulka, mis võimaldavad ELi ühtsel turul toimida, muu hulgas aidates tagada atraktiivse ettevõtluskeskkonna ja panustades ELi konkurentsivõimesse, nagu on hiljuti tõdetud komisjoni teatises „Liikudes ELi ettevõtetele ette nähtud 28. äriühingute õigusraamistiku suunas“ (COM(2026) 320 final).

[Brüsseli Ia määruse kohaldamise aruandes](#) (edaspidi „kohaldamisaruanne“) leiti, et pärast rohkem kui kümnet aastat täidab määrus suures osas oma eesmärged, milleks on õiguskindlus ja kohtuotsuste ühtne täitmine, kuid välja toodi ka valdkonnad, kus saaks reegleid selgemaks muuta, lihtsustada ja ajakohastada. Näiteks on kohaldamisaruandes täheldatud, et väljastpoolt ELi pärit kostjate puhul on kohtualluvuse eeskirjad ebajärjekindlad, mis loob ebavõrdsed tingimused; aruandes on viidatud võimalusele lihtsustada kohtualluvuse reegleid lepinguliste ja lepinguväliste nõuete puhul, samuti võiks lihtsustada tarbijalepingute erisätteid; lisaks kutsuti aruandes üles täiendavalt analüüsima menetluslike

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrus (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (uuesti sõnastatud) (ELT L 351, 20.12.2012, lk 1).

vahendite parandamist kollektiivsete kahjunõuete korral.

Kohaldamisaruande järelused on kooskõlas tagasisidega, mis on saadud liikmesriikidelt ja sidusrühmadelt kõrgetasemelise foorumi „Õigussüsteem majanduskasvu heaks“ raames 2025. aastal toimunud kohtumistel ja Euroopa õigusalaase koostöö võrgustiku kohtumistel. Peale selle on komisjon vaigistushagide vastase direktiivi üle peetavate läbirääkimiste käigus lubanud hinnata võimalikku vajadust vaigistuskäebustega seotud aspektide kaasamiseks, nagu on hiljuti kinnitatud ühisteatises „Euroopa demokraatia kaitsekilp“².

Lisaks kohaldamisaruande järelustes esile toodud küsimustele hinnatakse läbivaatamise käigus seda, kas määruse (EÜ) nr 805/2004 (mida samuti praegu hinnatakse) kohane paralleelne piiriülene täitmismenetlus on jätkuvalt asjakohane.

Määruse läbivaatamise, kaasa arvatud mõju hindamise aluseks on määruse artiklis 79 sätestatud läbivaatamisklausel.

Üldhindamine

Algatuse ettevalmistamist toetavad parema õigusloome suunistele vastav hindamine ja mõjuhindang.

Hindamise aluseks võetakse kohaldamisaruande tulemused ning määruse toimivust analüüsitakse viie peamise kriteeriumi (asjakohasus, tulemuslikkus, tõhusus, sidusus ja ELi lisaväärtus) alusel. Hinnatakse määruse toimimist kogu selle kohaldamisperioodi (üle 10 aasta) vältel ning hõlmatud on kogu selle territoriaalne kohaldamisala. Hindamise käigus mõõdetakse, mil määral on määruse põhieesmärgid praktikas saavutatud, tehakse kindlaks, milliseid probleeme saaks käesoleva algatusega lahendada, ning tuuakse esile võimalused kehtivate eeskirjade täiendavaks lihtsustamiseks, selgitamiseks ja ajakohastamiseks.

Hindamine ja mõjuhindangu koostamine toimuvad üksteise järel.

Probleem, mida algatusega lahendatakse

Algatuses käsitletakse probleeme, mille põhjuseks on mõningate kehtivate normide keerukus, mõningate normide ebasobivus kiiresti arenevas õigus- ja tehnoloogiakeskkonnas, kohtumenetluste kulud ning muud valdkonnad, kus normid on ebaselged. Algatuse eesmärk on tagada, et õigusraamistik oleks sidus, ajakohane ja otstarbekohane.

Algatuses käsitletakse ka probleeme, mis tulenevad õiguslikust killustatusest ja menetluskoormusest, juhul kui menetlusega on seotud väljastpoolt ELi pärit kostja, tagamaks, et ELi ettevõtjad saaksid konkureerida võrdsetel tingimustel ja õiguspäraseks oleks korraldatud tõhusalt.

Algatusega kõrvaldatakse puudused Brüsseli Ia määruse kohaldamises, mida on rõhutatud Euroopa Liidu Kohtu praktikas, selleks et muuta piiriüleste vaidluste lahendamise raamistik sidusamaks ja tulemuslikumaks. Keskendatakse valdkondadele, kus püsib õiguskindlus, nimelt vahekohtumenetluse väljajätmine, mõiste „kohus“ määratlus, määruse artikli 7 lõigetes 1 ja 2 sätestatud kohtualluvuse normide kohaldamine ning kooskõla rahvusvaheliste õigusaktidega.

ELi meetmete alus (õiguslik alus ja subsidiaarsuse kontroll)

Käesoleva algatuse õiguslik alus on ELi toimimise lepingu artikli 67 lõige 4 ning artikli 81 lõike 2 punktid a, c ja e.

Artikli 67 lõikes 4 on sätestatud, et liit hõlbustab õiguskaitse kättesaadavust tsiviilasjades tehtud kohtuotsuste ja kohtuväliste otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte kaudu. Aluslepingu artikli 81 lõike 2 punktidega a, c ja e on Euroopa Liidule antud õigus võtta meetmeid – eriti kui see on vajalik siseturu nõuetekohaseks toimimiseks –, mille eesmärk on tagada:

² Euroopa Komisjoni ja liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ühisteatis „Euroopa demokraatia kaitsekilp: tugevate ja vastupanuvõimeliste demokraatlike riikide võimestamine“, JOIN(2025)791 final, joonealune märkus 81.

- kohtuotsuste ja kohtuväliste otsuste vastastikune tunnustamine ja täitmine liikmesriikide vahel;
- liikmesriikides kohaldatavate rahvusvahelise eraõiguse normide ja kohtualluvust reguleerivate normide kokkusobivus ning
- õiguskaitse tõhus kättesaadavus.

Probleemid, mida käesolevas algatuses käsitletakse, seonduvad piiriüleste kohtumenetlustega, mis ulatuvad olemuslikult liikmesriikide õigussüsteemide kohaldamisalast kaugemale. Seetõttu saab neid küsimusi tulemuslikult lahendada ainult ELi tasandil.

Praktiline vajadus ELi meetmete järele

On selge, et määrus (EL) nr 1215/2012 tuleb ELi tasandil läbi vaadata ja selles võimalikke muudatusi teha, et suurendada tsiviil- ja kaubandusajades piiriüleste kohtumenetluste tõhusust, selgust ja sidusust ühtsel turul.

Võttes arvesse asjaomaste probleemide piiriülest laadi, on võimalik need sidusalt ja tulemuslikult lahendada ainult koordineeritud tegevusega ELi tasandil.

B. Eesmärgid ja poliitikavariandid

Poliitikaeesmärgid

Üldeesmärgid:

- suurendada ELi ettevõtete rahvusvahelist konkurentsivõimet ja ELi atraktiivsust investeerimiseks;
- parandada õiguskindlust ja õiguskaitse kättesaadavust kõigi piiriülestes tehingutes osalejate jaoks.

Erieesmärgid:

- lihtsustada, selgitada ja ajakohastada tsiviil- ja kaubandusajades kohtualluvust ning nendes ajades tehtud kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist reguleerivaid norme, tagamaks, et need oleksid otstarbekohased ka tulevikus;
- vähendada kulusid ja halduskoormust ning tugevdada sel teel ELi ühtset turgu ja muuta see investeringute jaoks atraktiivsemaks.

Poliitikavariandid

- **1. variant. Lähtestsenaarium** – poliitikat ei muudeta

Lähtestsenaariumi kohaselt ELi meetmeid ei võeta. Probleemid, mida algatusega püütakse lahendada, jääksid püsima ja tõenäoliselt süveneksid, takistades veelgi rohkem poliitikaeesmärkide saavutamist. Probleeme lahendatakse jätkuvalt üksnes kehtivate normide alusel, näiteks Euroopa Liidu Kohtu praktikas esitatud tõlgenduste kohaselt ja komisjoni muude kui seadusandlike meetmete, näiteks rikkumismenetlustega.

- **2. variant. Suunatud selgitamine ja lihtsustamine (vähem ambitsioonikas poliitikamuudatus)** – seadusandlik sekkumine, mille eesmärk on üksnes selgitada, lihtsustada ja ajakohastada kehtivaid eeskirju.

Selle variandiga ühtlustatakse teatavaid menetluslikke aspekte ja käsitletakse digitaliseerimist.

Selle variandi kohaselt kaalutaks ka seda, kas Brüsseli Ia määruse ja Euroopa täitekorralduse määruse (määrus (EÜ) nr 805/2004) alusel on mõistlik säilitada paralleelseid piiriüleseid täitemehhanisme, võttes

arvesse Euroopa täitekorralduse määrase hindamise tulemusi.

- **3. variant. Põhjalikud muudatused ja sisuline reform (ambitsioonikam poliitikamuudatus)**
– 2. variant + olulised muudatused

See variant sisaldab kõike, mida hõlmab 2. variant, lisaks tehakse määruses põhjalikumad muudatused, näiteks kehtestatakse kohtualluvuse eeskirjad kolmandates riikides elavate või asuvate kostjate jaoks ja uued erinormid kollektiivse õiguskaitse hagide kohta.

C. Tõenäoline mõju

1. Majanduslik mõju, sealhulgas mõju konkurentsivõimele

Eeldatakse, et algatuse tulemusena suurenevad õiguskindlus ja ettenähtavus ning paraneb ELi ettevõtjate konkurentsivõime, kuna algatusega tagatakse võrdsed tingimused ELi ja kolmandate riikide ettevõtjatele ja üksikisikutele, kes teevad rahvusvahelisi tehinguid. Eeldatakse, et algatusega aidatakse eeskätt kaasa menetluskulude vähendamisele ja suurendatakse usaldust piiriüleste tehingute vastu, eelkõige VKEde ja idufirmade jaoks.

2. Sotsiaalne mõju

Eeldatakse, et algatusega parandatakse õiguskaitse kättesaadavust üksikisikutele, tarbijatele ja kodanikuühiskonna osalejatele eeskätt sel teel, et kaitstakse tarbijate huve ja suurendatakse usaldust kohtusüsteemi vastu.

3. Keskkonnamõju

Märkimisväärsed keskkonnamõju ei ole ette näha. Eeldatakse, et vähene positiivne mõju on digivahendite kasutamisel, peamiselt seetõttu, et väheneb paberi ja posti kasutamine.

4. Mõju põhiõigustele, võrdõiguslikkusele ja demokraatlikele väärtustele

Eeldatakse, et algatus tugevdab Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 47 sätestatud õigust tõhusale kohtulikule kaitsele ja aitab tagada väljendusvabadust. Samuti peaks algatus parandama õiguskaitsevahendite kättesaadavust haavatavate rühmade ja tarbijate jaoks, eeskätt isikutele, kes osalevad kollektiivses õiguskaitstes, edendades sel teel võrdõiguslikkust piiriüleste vaidluste lahendamisel.

D. Parema õigusloome vahendid

Mõju hindamine ja üldhindamine

Tehakse nii üldine hindamine kui ka mõju hindamine, et toetada käesoleva algatuse ettevalmistamist ja anda komisjonile otsuste tegemiseks teavet. Hindamise aluseks võetakse kohaldamisaruande tulemused ja muud kättesaadavad analüüsid ning selles käsitletakse kehtiva Brüsseli Ia määruse asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust, sidusust ja ELi lisaväärtust.

Seda tööd toetab uuring, mille teeb välistöövõtja. Protsessi juhtimiseks on loodud komisjoni talitustevaheline töörühm.

Konsulteerimisstrateegia

Kavandatava algatuse üle peetavate konsultatsioonide eesmärk on koguda tagasisidet asjaomastelt sidusrühmadelt probleemide olemasolu ja ulatuse ning võimalike poliitikavalikute ja nende võimaliku mõju kohta.

Kavas on järgmised konsultatsioonid:

- 12 nädalat kestev avalik konsultatsioon, mis algatatakse paralleelselt käesoleva tagasisidekorjega komisjoni konsultatsioonide lehel „Avaldage arvamust“. Faktiline kokkuvõte avaldatakse konsultatsiooni lehel kaheksa nädalat pärast avaliku konsultatsiooni lõppu, lisaks koostatakse kokkuvõtlik aruanne, mis avaldatakse mõjuhinnangu lisana;
- sihtkonsultatsioonid ja kohtumised liikmesriikidega ning tsiviil- ja kaubandusasju käsitleva Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku kontaktpunktidega;
- mitteametlikus eksperdirühmas peetakse arutelusid teadlaste ja ühiseid huve esindavate organisatsioonidega.

Miks me konsulteerime sidusrühmadega?

Konsultatsiooni eesmärk on koguda asjaomastelt sidusrühmadelt tõendeid, kogemusi ja seisukohti. Vastuseid võetakse arvesse kehtiva määruse toimivuse analüüsil ja hindamisel, puuduste kindlakstegemisel, võimalike poliitikavariantide väljatöötamisel ja nende eeldatava mõju hindamisel.

Sihtrühm

Konsultatsioon on avatud kõigile sidusrühmadele, sealhulgas üksikisikutele, ettevõtjatele (kaasa arvatud VKEdele), õiguspraktikutele, liikmesriikide asutustele (eeskätt määrust kohaldavatele kohtutele), ELi ja liikmesriikide tarbijaühendustele, ettevõtjate ühendustele ning teadlastele.